

Освѣнъ училищата развивала се и Българската литература. Въ 1869 основа се „Българско книжевно дружество“ а по причина че турцитѣ му правиха препятствия, то си избра за сѣдалище не Цариградъ но Браила. Въ 1875 год. издавахъ се 14 вѣстници 5 въ Влашко, а другитѣ въ Турция, между които 4 голѣми политически недѣлни-листове въ Цариградъ се печатахъ. Въ Послѣднето врѣме всѣка година излязахъ около 40—50 книги; въ всичкитѣ голѣмички села имаше читалища, а въ всичкитѣ градове книжарници.

Прѣдсказвахъ хубава бѣдѣщность на България и на Турция когато въ 1873 год. се отвори първий по-голѣмъ желѣзенъ пѣть*) прѣзъ България, отъ Цариградъ до Траяновитѣ врата, съ единъ клонъ на сѣверъ за Ямболъ и другъ клонъ на Югъ за Деде-агачъ на Егейското-море; слѣдъ малко врѣме отвори се на търговията и другъ желѣзенъ пѣть отъ Солунъ до Митровица. Първий пѣть щѣлъ да се продължи до Бѣлградъ, а втория прѣзъ Босна до Загребъ.

Отъ тогавашнитѣ Нѣмски, Английски и Французски пѣтешествени описания, може да се състави цѣла Антология отъ похвални мѣста за Българитѣ. Дописникътъ на Найе Фрайе Прессе като описва новий пѣть отъ Цариградъ до Пловдивъ, казва: „Българский народъ има най-хубава бѣдѣщность въ многоязичната Турция.“ Французския пѣтникъ Дюмонъ съ удивление говори за училищното движение у

*) По-рано сѣ направени малкитѣ желѣзни пѣтища отъ Черна вода до Кюстенджа въ Добруджа, и отъ Варна до Русчукъ.